

вий солдат). В русской языковой картине в таком значении часто используется слово *чайник*, которое пришло в компьютерный сленг из жаргона автомобилистов.

В большинстве случаев как в русском, так и во вьетнамском языке в результате переносных значений конкретный объект становится абстрактным, например, слово *дерево* (вьетн. *sây*) ‘растение’ в компьютерной терминологии обозначает ‘нелинейные отношения между узлами ветвления в топологии компьютерных сетей’; слово *облако* (вьетн. *đám mây*) ‘похожая на скопление тумана белая или серая масса в небе’ в компьютерной терминологии обозначает ‘способ размещения данных в Интернете’.

Заключение. Как в русском языке, так и во вьетнамском в компьютерной лексике часто используются самые обычные общеупотребительные слова: *облако, окно, корзина, дерево* и др. Переносные значения наиболее часто встречаются в русском языке, особенно среди профессионализмов и в компьютерном сленге. Данные русские номинации в большинстве случаев функционируют в устной коммуникации инженеров-программистов и не понятны носителям вьетнамского языка.

Список цитируемых источников

1. *Ивлиева, Е. А.* Классификация испанских компьютерных метафор по характеру коннотативного значения / Е. А. Ивлиева // Филол. науки. Вопр. теории и практики. — 2016. — № 11 (65). — С. 101—104.

УДК 808.26–541.2

І. У. Патапчук, С. Ф. Бут-Гусаім

Установа адукацыі «Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. С. Пушкіна», Брэст, Рэспубліка Беларусь

АНАМАСТЫКОН АЎТАРСКІХ КАЗАК АЛЕНА ДЭБІШ І НАДЗЕІ ЯСМІНСКА

Уводзіны. У XXI стагоддзі, калі імкліва мяняецца навакольнае асяроддзе, сам чалавек і людскія стасункі, казка, гісторыя якой налічвае некалькі стагоддзяў, працягвае жыць і развівацца. Пашыраецца кола чытачоў (як дарослых, так і дзяцей), якіх прыцягвае гэты жанр. «У чароўных казак няма каранёў — у іх ёсць крылы. Яны лётаюць па свеце, нябачныя для ўсіх. Сядаюць на спіну ветру, слізгочуць па вясёлцы, абганяюць хмары. Казкі, нібы чароўныя істоты, падарожнічаюць па свеце і дораць камусьці дзіва. З людзьмі, да якіх дакраналася казка, адбывалася свая гісторыя. Ім адкрывалася маленькая мудрасць» [1, с. 5]. Плённа працуюць у жанры аўтарскай казкі беларускія пісьменніцы Алеся Дэбіш і Надзея Ясмінска, якія асучасніваюць традыцыйныя казачныя матывы. Ствараючы яркія і запамінальныя карціны жыцця казачных герояў, пісьменніцы ўмела выкарыстоўваюць вобразна-выяўленчыя магчымасці ўласных імёнаў, сукупнасць якіх стварае *анамастычную прастору*, або *анамастыкон*, твораў.

Актуальнасць прадстаўленага даследавання абумоўлена асаблівай увагай сучаснага мовазнаўства да вывучэння ролі ўласных імён у стварэнні мастацкіх вобразаў, а таксама недастатковай даследаванасцю анамастыкону сучаснай беларускай літаратуры, адрасаванай дзецям і падлеткам.

Мэта працы — вызначэнне аб'ёму і зместу анамастычнай прасторы зборнікаў «Замак тайн» А. Дэбіш і «Сем ружаў» Н. Ясмінска; выяўленне спецыфікі, ролі і функцыі ўласных імёнаў, якія з'яўляюцца адным са сродкаў стварэння мастацкіх вобразаў.

Асноўная частка. Алена Дэбіш вядзе займальны аповед пра тое, як беларускія дзяўчаты Віка і Лера Лебедзевы здзяйсняюць падарожжа ў Лондан, у загадкавы «Замак Тайн», напоўнены прывідамі. Персанажы казак Надзеі Ясмінска пераносяцца ў далёкія часы, калі на Беларусі светам валадарылі духі дрэў, кветак, рэк. Стварэнню жывых, захапляльных і павучальных гісторый спрыяе ўжыванне насычаных культурна-гістарычнай інфармацыяй *онімаў* розных разрадаў.

Ядро анамастычнай прасторы мастацкага твора складаюць антрапонімы. Маючы гнуткую форму і варыятыўную, зменлівую прагматычную значнасць, уласныя асабовыя імёны перадаюць шырокі спектр сацыяльнай, апэрацыйнай, эмацыянальнай інфармацыі. Так, памяншальныя і гіпакарыстычныя варыянты выступаюць у творы Алены Дэбіш у якасці нейтральных формаў наймення дзяцей і падлеткаў, што адпавядае традыцыям сучаснай лінгвакультуры: «*Вика — моя сестра-близнец. Внешне различит нас трудно даже родителям, не говоря уж о посторонних. Но небольшое различие у нас всё-таки есть: у меня волосы слегка вьются, а у Викуси они прямые*» [2, с. 6]. Эмацыянальныя формы імёнаў у кантэксте дзіцячай літаратуры выражаюць ласку, пяшчоту, сяброўскую фамільярнасць: «*Ой... — тихо проговорила Вика, оцупывая это новое приобретение и с каждой минутой бледнея всё больше. — Ой... — повторила она, — Лерусик, дай зеркало*». *Моя сестрёнка назвала меня Лерусиком? Я не ослышалась? Да, дело действительно худо...*» [2, с. 23]; «*Потерпи, Викочка, это не так уж больно*», — *напрягая голосовые связки, произнесла Екатерина Викторовна*» [2, с. 31]. Поўная форма імёнаў выкарыстоўваецца маленькімі героямі і іх бацькамі, калі ім хочацца падкрэсліць, што дзеці

становяцца ці павінны стаць дарослымі людзьмі, адказнымі за свае ўчынкі: *«Валерія! Ты совершенно не-сносная! Ну скажи мне: сколько ты ещё будешь заставлять сестру делать за тебя работу по дому»* [2, с. 16]; *«О нет! Кажется, я сегодня познакомилась с ещё одной Викой Лебедевой, всегда именующей себя не иначе как «Виктория», и обожающей, когда так же её называют и другие»* [2, с. 44].

Імёны персанажаў у казках Надзеі Ясмінска часцей за ўсё матываваныя словаўтваральна, фанетычна і семантычна, пры гэтым матывы іменавання прама ці ўскосна эксплікуюцца ў тэксце. Письменніца імкнецца да максімальнай празрыстасці ўнутранай формы ўласнага імені. Нярэдка на старонках казак гаваркія асабовыя імёны — паказальнікі і прадказальнікі лёсу персанажаў. Так, дзяўчынка атрымала празванне *Пунсовая Ружа* праз тое, што сарвала чарадзейную кветку зной най чараўніцы. Калі на двары добрай чараўніцы распусцілася жоўтая ружа, жанчына дала дзяўчынцы, што з’явілася ў яе доме, такое імя: *«Шэсць гадоў я чакала, калі яна распусціца. Падобна на тое, што гэта знак: буду зваць цябе, дачушка, Жоўтай Ружай»* [3, с. 25]. Імя *Белая Ружа* атрымала дзяўчынка, якая нарадзілася тады, калі ў двары беднага селяніна вырасла белая ружа неверагоднай прыгажосці. Імя адпавядала знешнасці гераіні, валасы якой выпраменьвалі святло месяца. Празванне *Чорны рыцар* атрымаў хлопчык, які быў пакараны вядзьмаркай за тое, што згубіў поўно: *«Яна наклала на хлопчука праклён: блукаць яму цяпер на свеце ў цяжкіх чорных даспехах, пакуль не верне месяцавае святло на неба. І не ведаць яму да гэтай пары ні цяпла, ні радасці»* [3, с. 45—46]. Іменем-указальнікам роду заняткаў казачнага героя з’яўляецца паэтонім *Зоркалік*: *«Я Зоркалік. Я сам пабудоваў гэтую вежу, каб назіраць за зоркамі і месяцам»* [3, с. 45].

Адлюстроўваючы характар дзіцячых стасункаў, Алена Дэбіш выкарыстоўвае мянушкі — неафіцыйныя празванні-характарыстыкі, часам насмешлівыя, а часам і здзеклівыя. У творы ўжыты перанесеныя з фальклору імёны, прадстаўленыя *мянушкамі* — *паэтонімамі-рэмінісцэнцыямі*, ужыванне якіх абумоўлена фактам функцыянавання аўтарскіх і народных тэкстаў у адзінай нацыянальна абумоўленай культурна-гістарычнай прасторы. Так, празванні-мянушкі персанажа аповесці *Івана Іванова*, дадзеныя дасціпнымі дзяўчатамі Вікай і Лерай Лебедзевымі, — *Ванька-дурань* і *Іван-царэвіч* — акрэсліваюць розныя бакі героя, з аднаго боку, прастакаватага, нехлямяжнага сучаснага хлопца, а з другога — упартага, смелага, які дапамагае перамагчы сучасных аферыстаў і ажывіць герцага Уільяма Хейза, нарэшце, заваёўвае сэрца сучаснай «прынцэсы» — Вікторыі Лебедзевай.

У ліку прозвішчаў персанажаў твора — *ускоснагаваркія паэтонімы*, якія паказваюць на сутнасць героя, выяўляючы ў кантэксце твораў важныя сэнсавыя адценні. Да паэтонімаў названага тыпу адносіцца прозвішча галоўных гераінь аповесці Вікторыі і Валерыі *Лебедзевых*. Паэтонім выклікае асацыяцыі з прыгажуняй царэўнай *Лебедзь* з вядомых казак. Як і казачная царэўна, сёстры *Лебедзевы* абуджаюць каханне ў сучаснага прынца, сына багатых і ўплывовых бацькоў Івана Іванова, і прывіда з Сярэднявечча герцага Уільяма Хейза. Цікавае назіранне за ўжываннем казачнага паэтоніма *Лебедзь* знаходзім у даследаванні Вольгі Гарбачовай: *«Лебедзі — невыпадковыя героі народных казак. Паводле міфалагічных уяўленняў, птушка — пасярэднік паміж светам жывых і памерлых. Лебедзі — вадаплаўныя птушкі, а вада — мяжа паміж двума светамі, спосаб перамяшчэння душ памерлых ў царства мёртвых, што азначае іх сувязь з “тым” светам»* [4, с. 53]. Сёстры *Лебедзевы* сапраўды тонка адчуваюць прысутнасць прывідаў, гасцей з «таго» свету: бачаць даму Кук, малютку Кейка, герцага Уільяма Хейза. Каханне Леры *Лебедзевай* ажыўляе прывід герцага, які ператвараецца ў звычайнага юнака.

Сродкам адлюстравання хранатопу твораў становяцца *«перыферычныя» онімы*. Атмасферу фантастычнасці падзей, апісаных Аленай Дэбіш, ствараюць *ойкадамонімы* — найменні надзвычайных пабудов: *«“Замок Тайн” испокон веков считался жутковатым местом. Люди старались обходить его как можно дальше, а вошедшие внутрь возвращались немymi и чудаковатыми. Поговаривают, что древнее здание кишит призраками, а управляет ими одинокая ведьма, живущая в этом замке вот уже сотню лет! Ходит молва, что эта ведьма имеет свой секрет вечной молодости и что в преклонные сто лет она выглядит никак не старше тридцати!»* [2, с. 43]. Лакалізатарамі прасторы казак Надзеі Ясмінска з’яўляецца *дрымонім Густы лес* (*«Даўным-даўно, стагоддзе таму, існавала адно заповітнае месца — Густы лес. Ён быў такім велізарным, што ахопліваў межы сямі краін. У гэтым лесе жылі чараўныя істоты, якія зрэдку трапляліся на вочы чалавеку: чарадзеі, эльфы, тролі, лясныя феі, грыбныя гномы, лесавікі»* [3, с. 5]) і *ойкадамонім Змрочны замак*, які ператвараецца ў *Месяцавы*, калі Белая Ружа вяртае святло поўні.

Заклучэнне. Ядро анамастыкону твораў сучасных беларускіх письменніц складаюць антрапонімы, у ліку якіх як казачныя гаваркія імёны-характарыстыкі персанажаў, так і ўжывальныя ў сучасны перыяд гіпакарыстычныя і эмацыйныя формы асабовых кананічных імён, традыцыйныя для беларусаў прозвішчы, частыя ў моладзевым асяроддзі мянушкі. Названыя паэтонімы дазваляюць трапіць ахарактарызаваць герояў, перадаць іх стасункі, выразіць аўтарскія адносіны да персанажаў. Атмасферу надзвычайнасці падзей ствараюць «перыферычныя» паэтонімы — ойкадамонімы і дрымонімы.

Спіс цытаваных крыніц

1. Ясмінска, Н. Дом цікаўных казак / Н. Ясмінска. — Мінск : Галіяфы, 2018. — 72 с.
2. Дебиш, А. Замок Тайн : повесть / А. Дебиш. — Брест : Альтернатива, 2012. — 160 с.
3. Ясмінска, Н. Сем ружаў / Н. Ясмінска. — Мінск : Галіяфы, 2015. — 100 с.
4. Горбачёва, О. Г. Ономастическое пространство русских народных и авторских сказок : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / О. Г. Горбачёва. — Орёл, 2008. — 221 л.